

Volné nefriny v diagnostice feochromocytomu v posledních letech

**Zdeněk Fryšák, David Stejskal*, David Karásek,
Milan Halenka, Rudolf Metelka**

III. interní klinika FN a LF Olomouc

***Středomoravská nemocniční, Oddělení laboratorní
medicíny, Nemocnice Šternberk o.z.**

XXXI. Endokrinologické dni, Štrbské Pleso 2.-4. října 2008

Upřesnění definice

- Feochromocytomy jsou tumory z chromafinních buněk dřeně nadledvin tvořící a střežící katecholaminy, které metabolizují, nikoli však nutně vylučují. V 0,6 až 2% jsou **příčinou sekundární hypertenze**. (Omura et al 2004).
- Paragangliomy (extraadrenální feochromocytomy) ze sympatické (chromafinní) tkáně pánve, břicha, krku či hlavy jsou ještě méně obvyklé.

(Lenders a spol. 2005)

Klinická manifestace je důsledek uvolňování katecholaminů

Dosud bylo popsáno cca 80 různých projevů

Bolest hlavy

Palpitace

Pocení

Hypertenze

Úzkost

Hubnutí

Diabetes mellitus

Lakt. acidóza

Pseudoileus

**Imitace preeklampsie
gravidních**

**Až 25% tvoří incidentalomy, které se manifestují
minimem příznaků.**

Biochemická diagnostika I

- **Chromafinní buňky nepravidelně nebo v různém množství vylučují katecholaminy,**
ale
- **O-metylované metabolity katecholaminů (změna NORA na NORMETA a ADREN na META) jsou metabolizovány v chromafinních buňkách konstantně a nezávisle na vylučování katecholaminů**
- **metanefriny v moči jsou stanovovány teprve po dekonjugaci**

Biochemická diagnostika II

- **Nefriny plasmy lze měřit s výhodou v jejich volné podobě, což vysvětluje podstatně větší senzitivitu a specifitu oproti stanovování v moči (Lenders et al. 2002)**
- **Nález vysoké hladiny dopaminu (nebo metoxytyraminu) svědčí pro maligní potenciál tumoru (Eisenhofer et al 2005, John et al. 1999)**
- **Při sporné pozitivitě—klonidinový supresní test (Eisenhofer et al. 2003)**

Zobrazovací metody

Indikovány až tehdy, když je biochemický nález jednoznačně pozitivní

Výjimkou jsou nemocní ohrožení familiárním výskytem

Metodou volby je CT, ale při podezření na extradrenální lokalizaci je lepší MR

(Ilias & Pacák 2004)

Funkční zobrazovací metody

Funkční zobrazovací metody odhalí tumory podezřelé z multifokální lokalizace, s maligním potenciálem - feochromocytomy >5 cm, tumory secernující převážně adrenalin, všechny feochromocytomy vylučující noradrenalin a funkční paragangliomy (u paragangliomů a malignomů je výtěžnost podstatně nižší)

Funkční zobrazovací metody

Metodou volby jsou (^{123}J)-MIBG, při negativním

nálezu přicházejí v úvahu octreoscan, PET CT

(krom glukózy mohou být substrátem fluorodopa,

hydroxyfedrin, epinefrin a dihydroxyfenylalanin)

(Grossman et al 2006)

Indikace genetického vyšetření vychází z

- **rodinné anamnézy**
- **věku**
- **nálezu na obou nadledvinách**
- **extraadrenálním tumoru maligní povahy**
- **druhu vylučovaných katecholaminů**
- **klinického obrazu**

(Bornstein and Gimenez-Roqueplo 2006)

Genetika a feochromocytom

- **Zatím byly odhaleny mutace v 5 genech odpovědných za manifestaci hereditární formy feochromocytomu a sekrečního paragangliomu**
- **Von Hippel-Lindau (typ 1 je bez feochromocytomu, typ 2A, B, C s feochromocytomem)**
- **Syndrom MEN 2A, B, familiární medulární karcinom**

Genetika a feochromocytom

- **Neurofibromatóza 1**
- **Paraganglionární syndrom 1 (SDHD t.j. podjednotka D genu pro sukcinyldehydrogenázu)**
- **Paraganglionární syndrom 4 (SDHB t.j. podjednotka B genu pro sukcinyldehydrogenázu)**

Předoperační péče o nemocné

- Příprava 10-14 dnů blokátory alfa-adrenergických receptorů a blokátory Ca kanálů.

Pozor: Podávání beta-blokátorů lze doporučit u nemocných s tachykardií teprve až poté, co bylo dosaženo alfa-blokády!

- Nutný je dostatečný až nadbytečný přívod vody a soli, preventivní a racionální řešení pooperační hypotenze. (Weismann et al. 2006)

Léčba feochromocytomu

zůstává především chirurgická

- **Preferuje se laparoskopická adrenalektomie.**
- **Za 14 dnů po operaci se nemocný znovu testuje, aby se potvrdilo, že operační výkon byl totální a definitivní .**
- **Sledování po operaci v ročních intervalech-
rekurence.**
- **Nejrizikovější jsou nositelé genetické mutace s
velkými nádory, SDHB, famil. feochromocytomy a
funkční paragangliomy.**

(Mannelli 2006)

Maligní feochromocytoomy

- **Jediným současným kriteriem malignity je nález chromafinních buněk ve tkáních, kde se obvykle nevyskytují**
- **Prevalence maligních feochromocytomů čítá cca 10%**
- **Extraadrenální tumory jsou maligní až ve 36%**

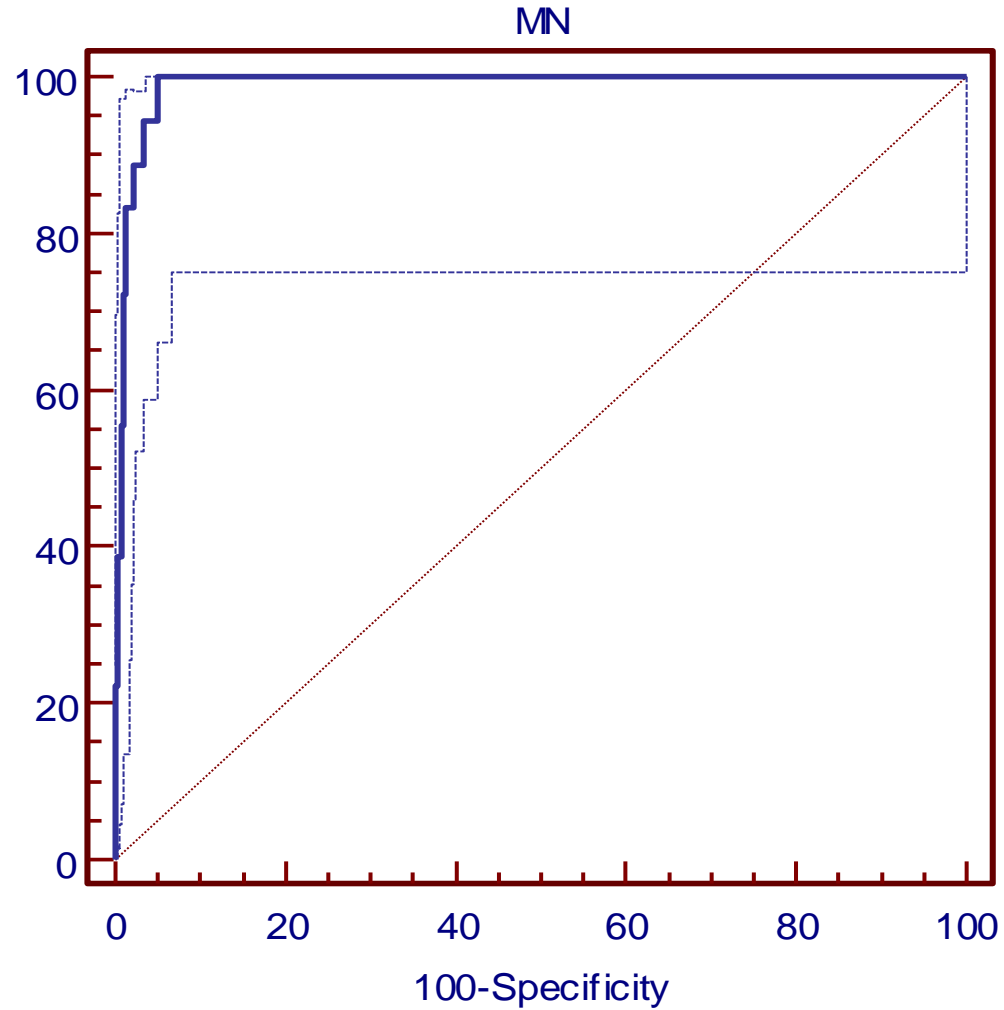
Maligní feochromocytomy

- **Metastazují do kostí, plic a jater 5-ti leté přežití lze očekávat u 50%**
(Lehnert et al 2004)
- **Metodou volby je včasné chirurgické řešení, chemoterapie či radiofrekvenční ablace-efekt neuspokojivý. Výjimečně lze na přechodnou dobu uspět s aplikací (¹²³J)-MIBG (¹⁷⁷Lu)-DOTA. U metastazujícího paragangliomu se zkouší Octreotate.**

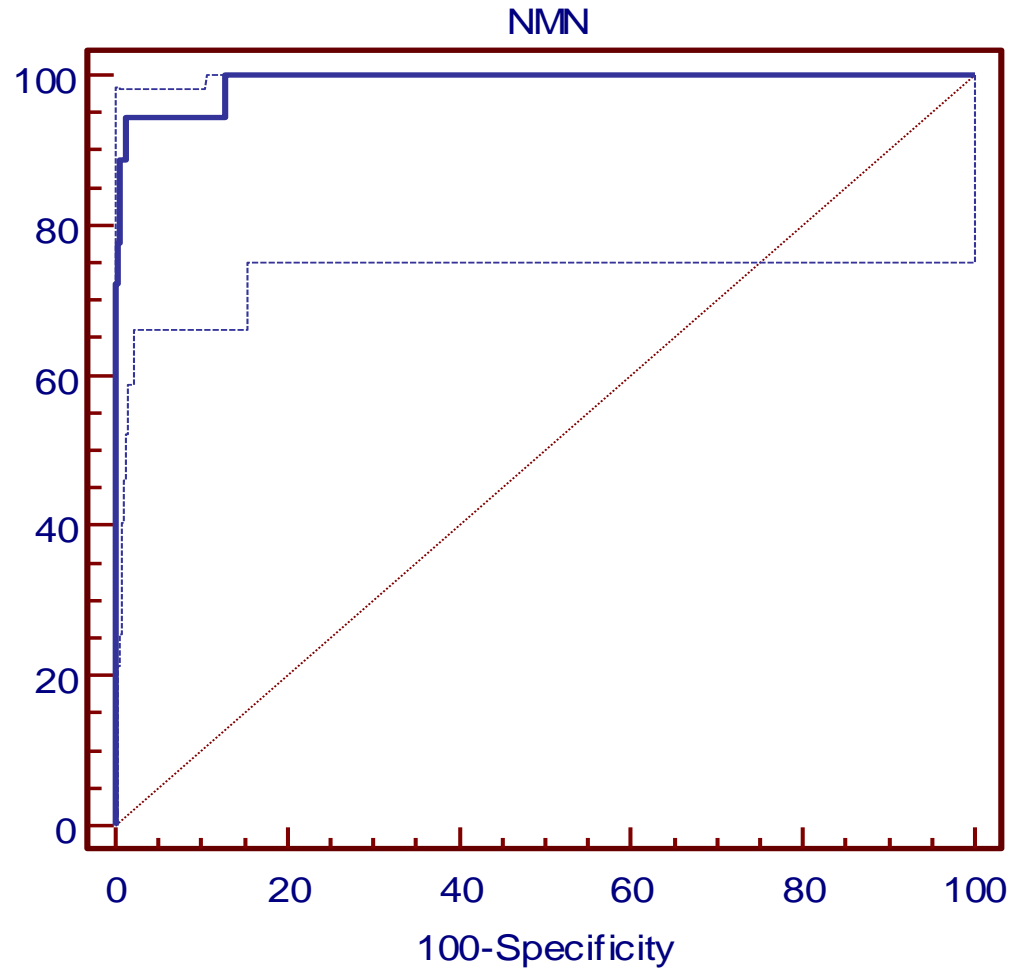
Naše zkušenosti s hodnocením volných plasmatických nefrinů do roku 2006

- 200-400 vyšetření ročně se stoupající frekvencí, ale stále vysoké % NMN, MN, A, DOPA, NA v moči**
- Společná senzitivita pro MN a NMN byla 96%, specif. 98,7%, výsledky z analýzy 1235 osob, AUC 0,945**

Metanefriny

Normetanefriny

Výsledky v roce 2007

- 897 vyšetření v roce 2007, z toho 82% z kooperujících pracovišť
- Měřeno HPLC ECD (alternativa EIA, nyní již s CE značkou, porovnatelné).
- Jako standard prováděno vyšetření volných MN a NMN v plasmě, hodnoty MN a NMN jsou přepočítávány na věk.
- Souběžně je stanovován chromogranin A v séru, jehož vzestup po operaci (klesá cca 10 měsíců) signalizuje recidivu feochromocytomu.

Výsledky v roce 2007

- Hodnoty v šedé zóně-indikován clonidinový test, hodnotí se pokles NMN a MN (50%) a současně index NMN/NA a MN/A, který zohlední sekundární stres.
- V roce 2007 bylo provedeno 84 clonidinových testů.
- MEN2a byl diagnostikován 3x.

Výtěžnost používaných metod

- Stávající efektivita vyhodnocovaná z náhodného výběru uvedeného vzorku je:
- MN: senzitivita 97 %, specificita 99 %
- NMN: senzitivita 98 %, specificita 99 %
- Chromogranin A: 78% senzitivita, 100% specificita

Slovo na závěr

- **Vyšetření volných MN a NMN se stalo základní laboratorní metodikou v dg. FEO.**
- **Počet vyšetření se v roce 2007 zvýšil o 21%.**
- **Zřetelně klesl počet požadavků na vyšetření konjugovaných metanefrinů v moči, A, NA a DOPA v moči i v séru.**
- **Stanovení VMA se stalo okrajovým požadavkem (32/rok).**

Děkuji za pozornost